

maturitám, a jak obtížně se řeší spor, zda pro uplatnění v budoucnosti bude vhodnější hodně všeobecné, nebo naopak spíše odborné, na praxi zaměřené vzdělání.

prof. PhDr. Jiří Pokorný, CSc.

Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy

jiri.pokorny@pedf.cuni.cz

DOI: 10.14712/30298393.2026.5

Petr DOMANICKÝ, *Semlerova rezidence v Plzni. Trojrozměrný příběh Adolfa Loose a Heinricha Kulky*

Plzeň, Západočeská galerie v Plzni 2023, 200 stran, ISBN 978-80-88027-52-2

Kniha je završující syntézou mnohaletého výzkumu plzeňského díla světového architekta Adolfa Loose (1870–1933). Autor Petr Domanický se tématu věnuje pod záštitou Západočeské galerie v Plzni, která tento výzkum plně využila při památkové obnově Semlerovy rezidence a její následné prezentaci veřejnosti. Atraktivní publikace se ale nezaměřuje pouze na popis nejrozsáhlejšího plzeňského díla architekta Loose, ale vysvětluje i okolnosti jeho vzniku a zasazuje ho do kontextu kulturního dědictví modernismu v jeho architektonické, estetické, historické i památkové rovině.

Petr Domanický se systematicky věnuje studiu dějin architektury Plzně a okolí již od středoškolských let. S tímto odborným zaměřením studoval i na Fakultě architektury Českého vysokého učení technického v Praze. Přímo na stavebně historickém výzkumu Semlerovy rezidence začal pracovat jako mladý památkář v roce 1998 a po celou svou dosavadní profesní dráhu se intenzivně soustředil nejen na její odborný výzkum, ale také na prosazování myšlenky institucionální ochrany a veřejné prezentace. Od roku 2009 působí jako kurátor Západočeské galerie v Plzni, kde má na starosti podsbíрку architektury. Na vzniku knihy se jako lektor a odborný spolupracovník podílel významný historik a mezinárodně uznávaný teoretik umění a architektury Rostislav Švácha.

Tato monografie není autorovým prvním publikačním příspěvkem k tématu, v roce 2009 se spolupodílel na knize *Slavné vily Plzeňského kraje*,¹ která sleduje vývoj rodinného bydlení na Plzeňsku v období od druhé poloviny 19. do začátku 21. století (zde byla Semlerova rezidence poprvé podrobněji popsána). O rok později přispěl k dokumentaci kulturního a uměleckého života meziválečného Československa na „venkově“ v knize *Umění českého západu: Sdružení západočeských výtvarných umělců v Plzni 1925–1951*.² Prvním autorovým počinem věnovaným přímo osobnosti architekta Loose byly výstava a kniha *Loos – Plzeň – souvislosti*.³ Spolupracoval na rozsáhlé analýze plzeňského architektonického dědictví v *Průvodci architekturou města od počátku 19. století do současnosti*⁴ a jeho samostatným dílem je *Pracovna republiky: architektura Plzně v letech 1918–1938*.⁵ Pro dva svazky publikace *Dějiny Plzně*⁶ připravil kapitoly o urbanismu a architektuře.

Domanický shromáždil velice bohatou pramennou základnu, prostudoval archivní fondy nejen české, ale též zahraniční. Nalezl i raritní prameny jako zápisky z pozůstalosti Bořivoje Kriegerbecka *Rozhovory s Loosem v posteli* nebo soukromé Loosovy dopisy a ilustrace z vídeňské Albertiny. Ke vzniku knihy využil rovněž soukromý archiv a osobní vzpomínky nejmladšího ze tří synů Oskara a Jany Semlerových Willa (Viléma) Semlera (1923), který dosud žije v Austrálii a Plzeň několikrát navštívil.

Realizace Semlerovy rezidence v Plzni z let 1932–1934 je unikátní nejen jako poslední loosovský interiér na našem území, ale především tím, že představuje architektův Raumplan v plném rozsahu, přestože tzv. vila je nezvykle vestavěna do původního obytného domu na Klatovské třídě. Interiér však bohužel ve své původní podobě dlouho nesloužil účelu, pro který byl vytvořen. Shodou až mrazivých okolností byl celý projekt uzavřen kolaudačním

1) Pavel DOMANICKÝ – Petr URLICH (eds.), *Slavné vily Plzeňského kraje*, Praha 2009.

2) Jana DOMANICKÁ – Petr JINDRA (eds.), *Umění českého západu: Sdružení západočeských výtvarných umělců v Plzni 1925–1951*, Řevnice 2010.

3) Petr DOMANICKÝ – Petr JINDRA, *Loos – Plzeň – souvislosti*, Plzeň 2011.

4) Tomáš BERNHARDT – Petr DOMANICKÝ (eds.), *Plzeň: průvodce architekturou města od počátku 19. století do současnosti = Pilsen: Guide Through the Architecture of the Town From the Beginning of the 19th Century to Present Day*, Plzeň 2013.

5) Petr DOMANICKÝ, *Pracovna republiky: architektura Plzně v letech 1918–1938*, Plzeň 2018.

6) Karel WASKA – Tomáš BERNHARDT – Lenka BOČANOVÁ – Petr DOMANICKÝ – Jan HUČKA et al., *Dějiny města Plzně*. 2. díl, 1788–1918, Plzeň 2016; Adam SKÁLA – Petr DOMANICKÝ – Jitka JANEČKOVÁ – Michal JAREŠ – Petr JINDRA et al., *Dějiny města Plzně*. 3. díl, 1918–1990, Plzeň 2018.

zápisem z dostavby garáže dne 14. března 1939. Vlivem historických událostí druhé poloviny 20. století dům značně trpěl a nevhodným využitím s mnohými stavebními úpravami postupně ztrácel svou původní podobu. V posledních patnácti letech proběhla komplexní obnova, jejímž cílem nebylo vytvořit „dokonalou repliku“, nýbrž zprostředkovat a interpretovat Loosovu původní ideu. Tato napětí – balancující mezi rekonstrukcí a reinterpretací – postupuje celou knihou a představuje její stěžejní metodologický i etický rámec. Hodna ocenění je i Domanického snaha vyzdvihnout autorský podíl Heinricha Kulky (1900–1971), který býval v české odborné literatuře nedoceněný. Kulka je představen jako Loosův žák, spolupracovník a architekt, jenž Loosovy principy nejen převzal, ale také rozvíjel a přizpůsoboval potřebám moderního bydlení. Vzhledem ke skutečnosti, že během realizace Semlerovy vily bylo Loosovo zdraví již značně podlomeno, je spravedlivé připsat hlavní díl zásluh, jak již dříve konstatoval Christofer Long,⁷ právě Kulkovi.

Publikace je rozdělena do pěti částí, které spolu tematicky i formálně souvisejí a zároveň umožňují čtenáři orientaci v rovinách, které projekt Semlerovy rezidence přesahuje. Úvodní kapitola knihy přináší informace o zadavatelích Loosových realizací v Plzni, podnikatelích převážně židovského původu. Detailněji rozebírá rodiny Hirschovu a Semlerovu, které se v podnikání úspěšně zaměřovaly na kovovýrobu. Mladá nastupující generace obou rodin – bratři Hugo (1881–1960) a Oskar (1882–1961) Semlerovi a jejich vrstevník Vilém Hirsch (1886–1941) – na počátku 20. století odstartovala technologický a logistický rozvoj, přičemž rozšířila sortiment. Hirsch se orientoval na stavební kovovýrobu a nábytkářství, Semlerovi kromě moderních drátěných hřebíků začali vyrábět také galanterii, dráty do deštníků a kol i gramofonové jehly.⁸

Druhá kapitola rozsáhle vysvětluje svůj název – *Adolf Loos a jeho revoluční návrat ke staré účelnosti*. Nevynechává ani biografické údaje o architektovi, včetně popisu jeho neschopnosti dokončit několik škol, formujícího tříletého pobytu ve Spojených státech a inspirující návštěvy Světové výstavy v Chicagu v roce 1893. Své zaujetí pro kulturu každodenního života uplatnil již v raných vídeňských projektech – nejprve jako zaměstnanec architektonické kanceláře, posléze již pracující samostatně. Jednalo se především o návrhy bytových a obchodních interiérů (včetně slavného Café Museum), ve kterých preferoval

⁷) Christopher LONG, *Adolf Loos: poslední domy = the Last Houses*, Praha 2020, s. 142.

⁸) Gabriel GÖSSEL (ed.), *SEM*, Praha 2018.

praktičnost a jednoduchost, jež podle něj při dokonalém řemeslném zpracování automaticky vyústí v technickou eleganci (s. 42). Názvy podkapitol výstižně a odvážně shrnují jednotlivé části a aspekty architektova života, jako například *Ztřeštěný revolucionář z Vídně také v Plzni* o využití avantgardního myšlení v prostředí plzeňské měšťanské elity okolo roku 1910 či *Velký architekt bez velkých realizací* popisující skandály a těžkosti s obhajováním staveb. Samostatný prostor je logicky věnován Loosovu konceptu v části nazvané *Raumplan – bydlení jako divadelní představení*. Na sklonku života architekt realizoval druhou „vlnu“ plzeňských interiérů a zároveň připravoval i stavbu vily v Praze pro Františka Müllera, který se do Prahy z Plzně stěhoval. V oddílu *Objev Loose u nás* je také poukázáno na proměnu vztahů s jeho plzeňskými klienty. Svým třetím sňatkem s Claire Beckovou z Plzně, dcerou zákazníka Otty Becka, se totiž stává příbuzným části vlastní klientely.

Třetí kapitola *Semlerovi: poslední Loosovi zákazníci a klienti jeho pokračovatelů* obsahuje detailní popis vývoje realizace Semlerovy rezidence, včetně několika neuskutečněných variant. Výzkum tzv. vily s Raumplanem také analyzuje co nejdětailněji Loosovy a Kulkovy podíly na projektu. Samotná stavba byla zahájena v polovině roku 1933 a skončila v dubnu dalšího roku, mezitím však na konci srpna Loos zemřel. Rezidence je popsána s takovou pečlivostí, aby naplnila příslib obsažený v názvu publikace – *trojrozměrný příběh*. Podrobně jsou analyzovány dispoziční řešení, materiály, barevnost, detaily i technické prvky. Vedle výkladového textu je zde bohatý obrazový materiál: historické a současné fotografie, plány, rekonstrukční nákresy i trojrozměrné vizualizace. Tento aspekt publikace činí knihu atraktivní nejen pro odborníky, ale i pro širší publikum se zájmem o architekturu a design.

Předposlední kapitola *Emigrace rodiny Semlerovy a rezidence bez původních majitelů* popisuje osudy majitelů domu od konfiskace rodinných výrobních závodů po mnichovské dohody až k dramatickým okolnostem jejich emigrace. Zároveň sleduje využití rezidence německou říší, neúspěšné pokusy o její navrácení a následné chátrání v době, kdy byla ve vlastnictví socialistického státu. V této části se autor opírá o osobní svědectví Willa Semlera, s nímž jej po letech spolupráce pojí upřímné přátelství. V roce 1993 byl dům převeden do správy Statutárního města Plzně a později Plzeňského kraje. Západočeská galerie v Plzni zaštitila obnovu a restaurování domu, které začalo roku 2013. Významnou pozornost věnuje autor památkové obnově a způsobu jejího provedení. Jedná se o detailní dokumentaci a zároveň sebereflexi odborného

postupu, který vychází z principů reversibility, materiálové věrnosti a kontextuální interpretace.

Aby byl příběh Semlerovy rezidence úplný, je poslední kapitola věnována okolí stavby, vilové čtvrti zvané *Bezovka*. Nechybí ani zamyšlení nad tím, jak lze interpretovat Loosovo dílo v současnosti: nikoli jako statický objekt, ale jako historický artefakt ve veřejném prostoru, který ovlivňuje naši občanskou identitu, pojetí estetiky i historickou zkušenost.

Jedná se o knihu atraktivní a zdařilou s čtivými a přehledně strukturovanými texty. Ocenit lze i bohatý poznámkový aparát (čítá 674 poznámek) a pečlivě sestavenou bibliografii. Vizuální složka knihy je výjimečně kvalitní – kombinace archivního materiálu, soudobé dokumentace a grafických vizualizací umožňuje čtenáři nejen porozumět, ale doslova „nahlédnout“ do Loosova „trojrozměrného“ myšlení.

Knih *Semlerova rezidence v Plzni* je víc než jen monografií jedné významné stavby. Jedná se o kulturněhistorickou esej, památkářskou případovou studii, výtvarně bohatou publikaci a zároveň kritické zamyšlení nad způsobem, jak zacházet s architektonickým dědictvím modernismu. Kniha zaujme nejen historiky architektury, památkáře, muzeology, kurátory či pedagogy, ale i běžné návštěvníky. Petr Domanický vytvořil mimořádně komplexní dílo, jehož rozšíření do ciziny zajistí anglický a německý překlad.⁹ O mezinárodním uznání svědčí i stručnější verze publikace vydaná v roce 2024 nakladatelstvím Scala Art & Heritage Publishers Ltd. v Londýně.¹⁰

Mgr. Markéta Formanová
Západočeské muzeum v Plzni
Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy
studentka doktorského programu
mformanova@zcm.cz

DOI: 10.14712/30298393.2026.6

9) Petr DOMANICKÝ, *The Semler Residence: a Unique Interior by Adolf Loos and Heinrich Kulka in Pilsen*, překlad: Tomáš Hausner – Connaire Haggan, London 2024; Petr DOMANICKÝ, *Die Semler-Residenz: die Einzigartigen Wohnräume von Adolf Loos und Heinrich Kulka in Pilsen*, překlad: Markéta Drahotová – Silke Klein, London 2024.

10) Petr DOMANICKÝ, *Semlerova rezidence: unikátní interiér Adolfa Loose a Heinricha Kulky v Plzni*, Londýn 2024.